

Sygn. akt II UK 44/12

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 6 września 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Beata Gudowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku M. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 września 2012 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 8 listopada 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2011 r. Sąd Apelacyjny, Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, na skutek apelacji organu rentowego zmienił wyrok Sądu Okręgowego, Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 8 lipca 2011 r., uwzględniający odwołanie M. B. i zmieniający decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, z dnia 27 kwietnia 2011 r. przez przyznanie mu prawa do emerytury od dnia 30 marca 2011 r. Sąd pierwszej instancji ustalił, że odwołujący się wykazał na dzień 31 grudnia 1999 r. ogólny staż pracy w wymiarze 29 lat, 6 miesięcy i 2 dni, w tym 8 lat i 26 dni w szczególnych warunkach oraz 9 lat, 10 miesięcy i 11 dni w szczególnym charakterze. Za organem rentowym przyjął, że do stażu pracy w szczególnych warunkach przynależą okresy służby ubezpieczonego jako żołnierza zawodowego (od dnia 24 września 1971 r. do dnia 22 lutego 1974 r. oraz od dnia 14 czerwca 1985 r. do dnia 31 grudnia 1988 r. tj. 5 lat, 11 miesięcy i 16 dni) jako funkcjonariusza Milicji (od dnia 6 września 1974 r. do dnia 12 października 1976 r. tj. 2 lata, 1 miesiąc i 10 dni). Pozostałe okresy, których uwzględnienia domagał się skarżący, obejmujące pracę na stanowisku wychowawcy w internacie (od dnia 14 września 1981 r. do dnia 12 czerwca 1985 r. i od dnia 1 września 1992 r. do dnia 31 grudnia 1998 r.) zostały uznane za pracę w szczególnym charakterze i zliczone do jednego okresu 17 lat, 11 miesięcy i 7 dni „pracy w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze” wymaganego do przyznania emerytury. Sąd wskazał, że przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r., Nr 53, poz. 1227) ani rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43) nie formułują zakazu sumowania okresów pracy w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze.

Sąd drugiej instancji podzielił zarzut apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, że okresy pracy w szczególnych warunkach nie podlegają sumowaniu z okresami pracy w szczególnym charakterze, przytaczając orzeczenia Sądu Najwyższego, który konsekwentnie przyjmuje, że nie istnieje pojęcie emerytury z tytułu „zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w

szczególnym charakterze”, która przysługiwałyby przy łącznym uwzględnieniu każdego z tak określonych okresów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2007 r., I UK 306/06, niepubl. oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2005 r., II UZP 10/05, OSNP 2006, Nr 1-2, poz. 21), przy czym ustalił, że ubezpieczony wykazał okresy pracy w szczególnych warunkach, pełniąc służbę jako żołnierz zawodowy oraz jako funkcjonariusz Milicji oraz pracy w szczególnym charakterze na stanowisku wychowawcy.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego została oparta na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 32 i art. 184 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz przepisów § 10 i § 15 i błędne zastosowanie § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Skarżący zarzucił ich naruszenie wskutek błędnego zakwalifikowania służby wojskowej i w Milicji jako pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, podczas gdy jest ona zaliczona do prac wykonywanych w szczególnym charakterze. Bezspornie praca w charakterze wychowawcy jest także pracą w szczególnym charakterze, zatem okresy te należało zsumować. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Trafnie Sąd drugiej instancji wykluczył pojęcie emerytury z tytułu „zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze”, która przysługiwałaby przy łącznym uwzględnieniu każdego z tak określonych okresów pracy; emerytura przysługuje w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu wykonywania wymienionego w art. 32 ust. 2 zatrudnienia przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia ujętych oddzielnie w odpowiednich wykazach – pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub też pracownikom zatrudnionym w

szczególным charakterze. Tytułem prawa do emerytury przysługującej osobom wykonującym pracę w szczególnym charakterze jest określone w § 9-15 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. osiągnięcie wieku oraz wykonywanie przez okres wskazany w rozporządzeniu, pracy jako pracownik organów kontroli państwowej, organów administracji celnej, wykonujący działalność twórczą lub artystyczną; dziennikarz zatrudniony w redakcjach dzienników, czasopism, w radiu, telewizji oraz w organach prasowych, informacyjnych, publicystycznych albo fotograficznych, objętych układem zbiorowym pracy dziennikarzy, jako nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik pedagogiczny wykonujący pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.) lub pracownik jednostek ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a-5 i 8 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1229, ze zm.). Za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze uważa się również żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Celnej, Służby Więziennej i Państwowej Straży Pożarnej (art. 32 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). W stanie faktycznym sprawy należy jeszcze odwołać się do regulacji art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, obowiązującego od dnia 16 marca 2009 r. z mocy art. 2 pkt 1 lit. b) ustawy zmieniającej z dnia 23 stycznia 2009 r. (Dz.U. Nr 24, poz. 145). Stosownie do tego przepisu, jako równorzędne ze służbą w Policji traktuje się okresy służby w charakterze funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej, z wyjątkiem służby określonej w ust. 2; służby w latach 1944-1956 w charakterze funkcjonariusza organów bezpieczeństwa państwa, porządku i bezpieczeństwa publicznego, jeżeli przy wykonywaniu czynności służbowych funkcjonariusz popełnił przestępstwo

przeciwko wymiarowi sprawiedliwości lub naruszające dobra osobiste obywatela i za to został zwolniony dyscyplinarnie, umorzono wobec niego postępowanie karne ze względu na znikomy lub nieznaczny stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu lub został skazany z winy umyślnej prawomocnym wyrokiem sądu.

Należało zatem przyjąć, że wszystkie okresy wskazywane przez skarżącego jako uprawniające go do emerytury w wieku wcześniejszym nie zostały uznane przez Sąd za okresy pracy w szczególnym charakterze tylko z powodu oczywistej omyłki uczynionej jeszcze w postępowaniu rentowym. Okresy te stanowią łącznie okres pracy w szczególnym charakterze, a skoro warunki emerytalne są jednakowe dla osób wykonujących pracę w szczególnym charakterze będącą służbą w wojsku lub Milicji albo pracą nauczycielską (ukończenie przez mężczyznę 60 roku życia i udowodnienie 25-letniego stażu zatrudnienia, w tym 15 lat pracy w szczególnym charakterze), to nie ma przeszkód do zliczania tych okresów do jednego 15-lecia, tyle, że z innych przesłanek, niż uwzględnione przez Sąd pierwszej instancji.

Nie stanowi w tym przeszkody stanowisko Sądu Najwyższego, wyrażone w uchwale z dnia 29 września 2005 r. (II UZP 10/05, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 21), wskazujące na brak możliwości sumowania i jednoczesnego zliczenia okresów pracy w szczególnych warunkach do okresów pracy w szczególnym charakterze nauczyciela ani to, że w innych orzeczeniach Sąd Najwyższy wypowiedział się na gruncie prawa do emerytury na podstawie Karty Nauczyciela o niedopuszczalności doliczania do pracy nauczycielskiej jakichkolwiek innych okresów zatrudnienia, niż zatrudnienie nauczycielskie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 1986 r., III UZP 56/85, OSNC 1986 nr 12, poz. 203 oraz wyrok z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 137/04, OSNP 2005 nr 15, poz. 234 z aprobowaną glosą M. Zielenieckiego, Gdańskie Studia Prawnicze 2006 nr 1, poz. 20). Stosownie bowiem do art. 86 Karty Nauczyciela, nauczyciel oraz członek jego rodziny mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego określonego w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z uwzględnieniem przepisów ustawy, z tym że nauczyciel zaliczany jest do pracowników wykonujących pracę w szczególnym charakterze.

Należy zwrócić jeszcze uwagę, że o ile do okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach zalicza się okresy pracy górniczej oraz okresy

zatrudnienia na kolei, a także okresy pracy lub służby, o których mowa w § 5-10 (§ 4 ust. 3 rozporządzenia), to nie istnieje zasada odwrotna; do pracy w szczególnym charakterze nie dolicza się prac w szczególnych warunkach.

Skarżący nie żądał przyznania emerytury nauczycielskiej, lecz domagał się ustalenia uprawnień emerytalnych przysługujących osobom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., wynikających z art. 24 w związku z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, przy ustaleniu, że w dniu wejścia w życie ustawy osiągnął okres zatrudnienia w szczególnym charakterze, wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 ustawy.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).